

LUPȚA

le combat

Director : Mihai Korne

Redactor : Antonia Constantinescu

COSTUL ABONAMENTULUI PE UN AN

In franci francezi

FRANTA
EUROPA

FRF 250
FRF 300

In alte valute tariful este majorat
pentru acoperirea cheltuielilor
bancare :
DM 100 - Fr. Elv. 90 - L St. 35

Cu avionul :

AFRICA
AMERICA DE NORD
ISRAEL
AMERICA DE SUD
ASIA
AUSTRALIA

FRF 350
FRF 400

USA 60 sau echivalent
USA 70 sau echivalent

125, Bureaux de la Colline - 92213 St-Cloud - France

Telephone : (33-1) 46. 02. 05. 40 - Tetex 633520F

Commission Paritaire N° 65481 - C;C;P; : 11 341 71 A Paris

Telefax : (33-1) 46.02.14.37

Numărul 211

7 octombrie 1993

VEȘTEA BUNĂ

Avizul favorabil pentru intrarea României în Consiliul Europei este considerat, din motive diferite, atât de guvern, cât și de opoziție ca o veste bună. Guvernul crede că avizul îi va înlesni obținerea de credite externe. Opoziția speră că odată admisă în Consiliul, România, oricare ar fi guvernul la putere, va trebui să respecte atât drepturile omului cât și angajamentele internaționale pe care le implică adeziunea sa la Consiliul Europei. Și unii și ceilalți au parțial dreptate dar ambii vor fi dezamăgiți fiindcă așteptările lor depășesc cu mult ceea ce pot și vor să ofere României instituțiile internaționale și statele occidentale.

Faptul că România se află într-o criză ce tinde să devină cronică, nu supără nici Occidentul, nici statele fostei Uniuni Sovietice și nici măcar țările vecine nouă, pentru care schimburile cu România nu reprezintă mare lucru. Criza României de la vest de Prut nu este supărătoare decât pentru noi și pentru Moldova de la est de Prut, care are nevoie de un sprijin economic mult mai mare decât cel oferit de guvernul de la București. Ar fi deci prudent ca nici guvernul, nici opoziția sa nu mizeze pe sprijin extern câtă vreme România nu are ce oferi lumii.

Pe plan politic, după încetarea conflictului din Iugoslavia, gurile Dunării nu vor mai reprezenta o poziție strategică și schimburile Est-Vest ocolesc deja în bună parte țara noastră. Economic, România nu mai este de mult "țara bogată" ce fusese pînă la cel de al doilea război mondial. Uraniul a fost secătuit de sovietici, petrolul nu ajunge nici pentru consumul intern, iar cele 3000 kg. de cereale produse la hectar reprezintă o treime din productivitatea occidentală. Nici creșterea vitelor nu mai este o bogăție cu care putem spera să ne apropiem de nivelul de trai occidental, cînd carnea importată din cele două Americi, la prețuri cu mult mai ieftine, amenința existența crescătorilor de vite din Franța, Germania sau Italia.

Spre deosebire de secolele trecute, bogăția unei țări o reprezintă astăzi, cu

precădere, meșteșugul și creativitatea oamenilor și numai în slabă proporție resursele naturale. Or, comunismul a degradat, timp de decenii, mîna de lucru în toate țările unde s-a instaurat, începînd cu Rusia și sfîrșind cu Germania de Est. În România, degradarea a fost cu atât mai accentuată cu cît regimul a fost mai brutal în tot timpul sfertului de secol cît țara a fost condusă de Ceaușescu și Securitate.

*

Ieftinirea mîinii de lucru din România, cu salarii lunare de 20 de dolari, ceea ce reprezintă 2% (a cincizecea parte) din salariul minim legal în Franța, nu compensează decât în rare cazuri lipsa de calificare, de echipament performant și de organizare rațională. Chiar și în aceste cazuri (textile, mobilă cu lemn românesc, sau mașini și produse metalurgice cu oțel produs în țară), valoarea adăugată ce rămîne în țară după importul materiei prime, a energiei sau minereurilor, este de multe ori derizorie. Numai inflația și subvențiile ascund faptul că, în realitate, sectoare întregi continuă să lucreze în pierdere.

Singurii care se îmbogățesc sunt cei care, prin legături și corupție, obțin produsele fabricate în pierdere ca să le revîndă cu beneficii pe care le plasează în valută, în străinătate. Rarele investiții de importanță medie, între 10 și 100 de milioane dolari SUA, sunt făcute rar pentru a satisface consumul local, cînd mîna de lucru și materiile prime sunt disponibile în țară - cum este cazul sticlei pentru Coca-Cola și mai cu seamă pentru export sau pentru străini, cum este cazul construcțiilor pe cale de a fi terminate la București de societatea Bouigues.

Nefericita concepție din vremea Ceaușeștilor: puțin pentru consumul intern, mult pentru valută, se menține și astăzi fiindcă este calea cea mai ușoară de îmbogățire a celor care dețin puterea. Singurul consum care este încurajat sunt produsele neesențiale, de multe ori de calitate cea mai proastă, al căror import, din rebuturile Orientului apropiat, este organizat cu asentimentul acelorși "vîrfuri" politice.

Consumul intern de produse esențiale nu poate fi tributar importului și are nevoie

de o producție internă de calitate pe care industria existentă nu o poate oferi decât foarte rar. O îmbunătățire reală cere nu numai bani, care încep să se găsească în țară, ci mai cu seamă metode noi de lucru care să-și fi dovedit deja eficacitatea în străinătate.

Majoritatea eventualelor investitori străini dispusă să vină pe piața românească are însă nevoie de materii prime, echipamente și piese de schimb ce trebuie importate, ca să poată produce mărfuri elaborate și de bună calitate. Pentru aceștia, inflația, banditismul organizat de mafia puterii, corupția administrativă și cea a băncilor provoacă nesiguranța în toate domeniile, de la deteriorarea materialului la posibilitatea de a cumpăra valută la preț și în timpul necesar. Asemenea obstacolele descurajează cu mult mai mult decât concepțiile politice paseiste ale președintelui sau ale primului ministru.

Ca să clădească fabrici sau să investească pe termen lung investitorul are nevoie de o stabilitate economică, pe care România nu o are în ciuda unei aparente stabilități politice. De fapt, instabilitatea economică este organizată voit de forțele politicii de stagnare, fiindcă singura metodă pe care aceste forțe o cunosc de a se îmbogăți este prin sărăcirea restului populației. Chiar dacă Fondul Monetar Internațional și Comunitatea Europeană ar dubla sau tripla creditele, investitorii străini nu vor veni decât greu în România, cîta vreme aceste obstacole nu sunt înlăturate.

Înlăturarea obstacolelor nu poate fi realizată de o simplă schimbare de guvern, ci necesită o schimbare de structuri politice în profunzime. Alegeri parlamentare noi în primăvară sau în toamna lui 1994 nu ar permite această schimbare, chiar dacă opoziția ar obține o majoritate puternică.

În baza actualei Constituții, România este condusă formal de un președinte dar în realitate de Consiliul Superior al Apărării - un fel de soviet controlat de SRI și de Comandamentul Armatei, asupra căruia parlamentul nu are nici un control efectiv. Aceste structuri nu vor fi modificate de Consiliul Europei, de FMI sau de Banca Mondială, ci trebuie înlăturate de noi prin metode democratice.

Mihai KORNE

PE SCURT

■ În 27 iulie Televiziunea română a organizat o dezbatere cu ministrul justiției și 4 judecători cu scopul de a-l demasca pe proaspăt destituitul abuziv, președintele Tribunalului Municipal București (TMB), judecătorul Cornel Turianu. Doar ca împințatul n-a fost invitat. Timp de o lună, cel acuzat în lipsă a încercat să obțină un drept de răspuns. A reușit la începutul lui septembrie să acorde, după multe insistențe, un interviu care a tot așteptat să fie dat pe post. În 22 septembrie, Paul Everac i-a explicat că, într-o notă, Consiliul Național al Audiovizualului (CNA) e împotriva transmiterii, cu atîta întîrziere, a unui drept de răspuns care n-ar face decît să reanime tensiunile. La CNA, însă, Radu Coșarcă și Răzvan Theodorescu n-aveau știre de aceasta adresă. Ea fusese emisă, fără să ceară și avizul celorlalți, de regizorul Constantin Vaeni (numit la propunerea partidului de guvernămînt), care a explicat că nota i-a fost cerută de Paul Everac...

E limpede că puterea vrea să îngroape cazul Turianu. Acesta din urmă, însă, a depus plîngeri la comisiile pentru cercetarea abuzurilor (condusă în Senat, de Ctin Ticu Dumitrescu, și în Camera Deputaților de Victor Babiuc), demonstrînd fragilitatea celor trei valuri de acuzații care i s-au adus și propunînd martori, printre care pe actualul președinte al Curții de Apel, Radu Giroveanu. Pe de altă parte, deputatul PNTCD Răzvan Dobrescu a interpelat guvernul asupra acestui abuz, răzbunare politică a fostului avocat al lui Ion Iliescu, Petre Ninosu, ajuns Ministrul Justiției.

"Cazul Turianu" nu este altceva decît expresia luptei pentru independența justiției, împotriva încercărilor de intimidare prin care puterea ține să-și perpetueze anexarea actului de justiție.

■ În 23 septembrie, la Parchetul General, procurorul Vasile Manea Drăgulin și șeful Parchetului Militar, Mihai Ulpiu Popa-Cherecheanu au dat o conferință de presă despre inexistența teroriștilor. S-a explicat că toate cadavrele din 21, 22, 23 decembrie 1989, care se aflau la Institutul Medico Legal nu au fost autopsiate fiindcă revoluția a căzut într-o vineri, urmată de două zile libere în care lipseau medicii legiști. În felul acesta, gloanțele n-au fost extrase și nici tipul de arme din care au provenit n-au fost identificate. Nici "teroriștii" n-au fost identificați: în primele zile au fost arestate 800 de persoane. În urma cercetărilor abandonate se știe doar că 350 dintre ele făceau parte din Direcția a V-a a Securității. Nu se știe de ce au fost eliberați, nici ceilalți 450 "simpli cetățeni". Așadar, scrie Tana Ardeleanu în "România liberă", teroriștii s-au pierdut pe drum, morții au fost îngropați fără autopsie, "dintr-o neînțelegere".... "Ne-a fost furată pînă și revoluția. Sau poate nu a fost

nicicînd a noastră".

Aceste explicații hilare au fost provocate de dezvăluirile făcute presei de procurorul Marian Capota, șeful secției anchete speciale, care pun în lumină complicitățile în eludarea problemei teroriștilor. Raportul procurorul Marian Capota, prezentat la congresul revoluționarilor de la Constanța, a început să fie publicat în serial de "Evenimentul Zilei". Din primul episod, aflăm că ordinul de a nu se face autopsia victimelor datează din noaptea de 21 decembrie 1989.

Dar cum ar putea șeful Parchetului General, Vasile Manea Drăgulin, să se angajeze într-o cercetare obiectivă, cînd e la cheremul șantajului ca fost informator al securității, din 1981. "România liberă" îi publică, în 24 septembrie, fișa, din care aflăm că, după ce a lucrat ca muncitor, a urmat cursurile Facultății de Drept între 1960-64, ajungînd, în 1981, procuror șef adjunct al Procuraturii sectorului 2 București. Vasile Manea Drăgulin este și procurorul care a dat rezoluția de neîncepere a urmăririi penale a dosarului ing. Barbu Ursu, arestat pentru Jurnalul său și ucis în beciurile Securității.

■ Refacerea unității liberale stă sub semnul fatalității? Fiecare încercare de conciliere e generatoare de discordii suplimentare. Vorba lui Nicolae Manolescu: "Cînd două partide liberale vor să se unească, rezultă trei partide..."

În iarnă, la Brașov, avea loc congresul PNL și căsătoria cu NPL, condus de Viorel Cataramă - care a oferit ca dar de nuntă 20 de milioane congresului - președinte fiind ales Ionescu Quintus. De atunci, Radu Câmpeanu, - rămas vicepreședinte, dar izolat în noua conducere - s-a refugiat într-o așteptare echivocă, pîrînd interesat mai mult de Banca Comercială, decît de soarta partidului.

În luna august, pe cînd Radu Câmpeanu se afla în vacanță în Franța - iar președintele Quintus nu-i avea telefonul ca să-l informeze - au avut loc negocieri între PNL și PL-93, în vederea reunirii mișcării liberale, care s-au terminat în coadă de pește. În 12 septembrie se întîlneau la Putna cîțiva fruntași liberali, fideli ai lui Radu Câmpeanu, printre care Radu Ciuceanu, Sanda Tătărăscu-Negropontes, Sorin Botnaru care elaborau un protest scris, semnat de 16 filiale, numit Declarația de la Putna, în care era contestat congresul de la Brașov - NPL a venit cu 178 de delegați, dar în scripte, ca membri ai partidului, n-au fost găsiți decît 48, restul ar fi fost lucrători din fabricile dlui Cataramă, cu care a cîștigat 13 locuri în conducerea partidului. Erau incriminați V. Cataramă, Tăriceanu, Crin Halaicu pentru "politica sa personală în administrație" și George Danielescu, fostul ministru al finanțelor, acuzat direct de corupție. Cei patru acuzați au socotit declarația drept o încercare de torpilare a negocierii cu PL-93, care intrase deja în impas, iar Ionescu Quintus a numit-o diversiune. Oricum, Radu Câmpeanu, care consideră că unirea nu se poate face decît prin topirea PL-93 în PNL a spus: "la întîlnirea

PNL cu PL-93, liberalii au fost insultați. Nu voi accepta niciodată să merg la o asemenea întîlnire cu capul plecat și umil, fie că discuțiile se poartă cu Patriciu și prietenii lui, fie cu Coposu și prietenii lui". Una din opiniile PL-93 este cea a lui Valeriu Stoica: "E nevoie de o clarificare ideologică în PNL - rămîne un partid al oligarhiei financiare de sorgine securistă, cu susținere subterană din partea puerii, sau un partid al întreprinzătorilor pe cale de a se forma în România. Nu mai tratăm cu un partid în care se înregistrează disensiuni la vîrf, după experiența cu PLN-CD, cînd aripa Cervei a stricat totul". De altfel se constată o evidentă incompatibilitate între conducerea Cataramă și conducerea PL-93.

Bomba de la Putna a explodat în 17 septembrie, cu ocazia întrunirii Delegației Permanente a partidului. Președinții filialelor semnate ale Declarației au sosit la București însoțiți de alți membri ai conducerilor locale, pentru a determina schimbarea actualei conduceri. Întîririile sosite din provincie n-au putut intra în sală, televiziunea filmînd pe îndelete spectacolul precipitărilor în și afară din sală, cu strigăte, ghionți, coate, înjurături îmbrînceli. Radu Câmpeanu era răgușit și nu s-a prea exprimat în cadrul lucrărilor. Oricum, agitația n-a servit decît la a spori dezgustul de politică și îndoiala față de seriozitatea opoziției, pentru că delegații au fost pentru continuarea activității actualei conduceri cu 45 voturi, 16 contra și o abținere.

În 22 septembrie, la conferința de presă, unde a participat și Crin Halaicu, Ionescu-Quintus a anunțat că a acceptat cererea lui Viorel Cataramă de retragere temporară din funcția de vicepreședinte al partidului și de membru în Biroul permanent, pentru a dezamorsa tensiunile provocate de Declarația de la Purna, gest apreciat de vorbitor ca "moral" din partea celui care de la congresul de la Brașov și pînă astăzi a suportat marile greutăți financiare ale partidului... A doua zi, a avut loc conferința de presă a aripei disidente, fidelă lui Radu Câmpeanu, la Clubul I.G. Duca. Radu Câmpeanu s-a declarat foarte favorabil convocării unui congres extraordinar PNL, "ca să clarifice definitiv lucrurile atît în partid cît și în opinia publică". După periplusul său caricatural, aglomerînd oportunistele, confuziile și gafele, de la începutul lui 1990 pînă la ultima psihodramă din septembrie, PNL-ul nu mai are nici o șansă "de clarificare a opiniei publice", și așa dezamăgită de conflictele și sciziunile din opoziție, de lipsa ei de profesionalism în raport cu acțiunile provocatoare ale puterii.

Și pentru ca deruta să fie totală, vicepreședintele PUNR, Cornel Brahaș, declara, la mijlocul lui septembrie 1993, în "Formula AS", că partidul său e neoliberal!...

**ABONAȚI-VĂ LA
LUPTA**

AL 32-lea STAT DIN CONSILIUL EUROPEI

Adunarea Consiliului Europei s-a pronunțat marți, 28 septembrie, în favoarea aderării României, iar în 4 octombrie, guvernele membre ale Consiliului Europei, prin ambasadorii lor permanenți, au aprobat poziția parlamentarilor, cu o abținere, cea a ambasadorului Ungariei.

România devine astfel al 32-lea stat membru al instituției europene, care a primit deja țările din Europa centrală și orientala, în afară de Albania. "Consiliul Europei va fi mai eficace în obținerea de ameliorări în România, dacă această țară este membră a

organizației a fost argumentul care a determinat votul marelui majorității a parlamentarilor", scria "Le Monde", citind opinia lui Jean de Lipkowski (Franța, RPR), care se referea la "zonele de umbră extrem de neliniștitoare, în ciuda progreselor realizate" și de "Securitatea care n-a făcut decât să-și schimbe numele".

Acceptarea adeziunii României a fost acompaniată de o serie de recomandări, invitând autoritățile românești să accelereze procesul de democratizare a țării. S-a cerut aplicarea principiilor statului de drept și separarea puterilor "pentru a asigura independența justiției și a televiziunii". România a fost, de asemenea, invitată să folosească toate mijloacele

pentru "a lupta împotriva rasismului, antisemitismului, discriminării naționale și religioase" și pentru a garanta "drepturile minorităților naționale".

"România a primit confirmarea pe care o voia: schimbarea majorității în Franța nu va avea influențe asupra priorității pe care Parisul o acordă Bucureștiului. Vizita dlui Lamassoure (ministrul francez al afacerilor europene, între 12-14 septembrie) era a 23-a după decembrie 1989, România plasându-se pe locul al doilea după Germanai. Ca o încununare s-a anunțat că președintele Iliescu se va duce la Paris în aprilie 1994" ("Le Monde").

DELEGAȚIA PARLAMENTARĂ LA PARIS

Sîmbătă, 2 octombrie, a avut loc la Ambasada Română din Paris, un cocktail cu ocazia sosirii delegației parlamentare, care a participat la discuțiile de la Strasbourg privitoare la admiterea României în Consiliul Europei, primire care, de altfel, a fost acceptată, cu unele abțineri din partea Ungariei și Olandei.

Ambianță de autosatisfacție printre membri delegației, care au avut discuții aprinse cu invitații dlui ambasador A. Vătășescu, printre care și cu unii membri ai organizațiilor liberale și țărăniști din Paris. Delegația parlamentară era compusă din: Florin Rădulescu Botică (PDSR), șeful delegației, Adrian Severin (PD/FSN), I. Furo (PRM), D. Buzatu (PDSR), Gh. Frunda (UDMR), V. Gabrielescu (PNȚCD), A. Păunescu (PSM), V. Iuliano - minoritatea italiană, A. Moșiu (PUNR), M. Golu (PDSR).

Din asistență au fost remarcăți, printre alții, M. Ricci, D. Zamfirescu, A. Bordeianu, I. Vitez, A. Doicescu, D. Novacovici, E. Reichmann, A. Cărciog (Grupul de presa "Evenimentul Zilei"), ziaristul C. Nistorescu, scriitorul Virgil Tănase, noul director al Centrului Cultural Român de pe lângă ambasadă, după rechemarea în țară a prof. Ion Pop.

S-a aflat cu această ocazie că România va deschide o reprezentanță permanentă, cu rangul de ambasadă, la Strasbourg, unde va fi numit un ambasador.

Sperăm că promotorii restaurației neocomuniste care bîntuie astăzi țara la toate nivelele, își vor da seama că a fi membru al Consiliului Europei, cu un regim, culmea, mai la stînga decît cel de la Moscova, nu este numai o carte de vizită și un alibi, ci creează și obligații concrete pentru instaurarea unui adevărat stat de drept în România!

Dan AFTALION

LA VATICAN

În 8 iunie a avut loc ceremonia de instalare a primului ambasador al României la Vatican, după 45 de ani de întrerupere a relațiilor diplomatice. Gheorghe Pancrațiu Gheorghiu - de formație geolog, intrat în diplomație în 1960, deci cu state vechi... - funcționează deja din decembrie 1991 ca ministru interim pe lângă Vatican.

Cele două discursuri pronunțate cu ocazia ceremoniei de investitură, al Papei Ion Paul al II-lea și al reprezentantului României au fost publicate în "La Documentation catholique" (1-15 august). Apreciind gesturile guvernului de a repara injustițiile făcute din 1949 încoace, Sfîntul Părinte își exprima, totodată speranța că "se vor găsi soluții satisfăcătoare și constructive pentru ca și alte probleme să fie soluționate". Saluțînd minoritatea catolică din România - de rit latin și de rit bizantin - și precizînd caracterul caritativ al activității sale, spera, de asemenea, că ea va putea participa activ la viața socială, la evoluția sanitară și a învățămîntului, "grație binevoitărilor recunoașterii pe care le-o acordă autoritățile".

În alocuțiunea sa noul ambasador român a amintit că "poporul român este mîndru de rădăcinile sale creștine, fiind primul din această regiune care a fost creștinat de Apostolul Andrei (...) creștinismul a fost pavăza care i-a permis păstrarea identității naționale". În vremea comunismului, "toate confesiunile creștine ale țării mele au fost martirizate, dar Biserica Ortodoxă Română a avut cel mai mare număr de victime, printre preoți, credincioși și locuri de cult".

Nu Sfîntul Andrei ne-a creștinat strămoșii și nu despre "poporul român" era vorba pe atunci!... Pentru dl. ambasador, o sursă mai sigură decît Rică Venturiano - "Sfîntei Andrei scapă-mă și de acu încolo ... și eu sunt român!" - ar fi fost Vasile Părvan: "...adevăratul apostol al încreștinării Daco-Romanilor e Nichita de Ramesiana" ("Contribuții epigrafice").

Apoi, nici măcar din curtoazie, dacă nu

"Pentru prima oară de la căderea comunismului, Ungaria și România încep un dialog oficial despre minorități și stabilitatea frontierelor", comenta "Le Monde", vizita ministrului de externe ungar, Geza Jeszenszky în România, între 15-19 septembrie. După o zi și jumătate de convorbiri, apreciate ca pline de onestitate și franchețe de Th. Meleșcanu, au fost semnate două importante acorduri economice. La București, oaspetele s-a văzut cu N. Văcăroiu, a fost la Cotroceni, s-a întîlnit cu conducerea UDMR-ului și cu liderii partidelor parlamentare. Geza Jeszenszky a vizitat, apoi, județele Mureș, Harghita și Timiș. La conferința de presă de la Tg. Mureș, în ciuda a două întrebări care se doreau agresive, ministrul ungar - pentru care "conflictele etnice sunt stimulate de demagogi care apelează la instincte" - a răspuns cu moderație, cîștigînd simpatia ziaristilor, simpatie care a sporit în cursul călătoriei prin satele din Harghita, comentariile evocînd atmosfera destinsă și neprotocolară a călătoriei.

În 19 septembrie, la încheierea vizitei, a avut loc la București o conferință de presă la Ministerul de Externe. Ministrul maghiar a reafirmat că "Ungaria niciodată, sub nici o formă, nu a pus sub semnul întrebării tratatul de pace încheiat după al doilea război mondial", propunînd "să copiem modelul reconcilierii franco-germane, care să înceapă cu manualele de școală".

Și totuși, ambele părți au rămas pe pozițiile inițiale. Ungaria dorește garanții pentru drepturile minorității maghiare, înainte de a semna tratatul care cuprinde clauza recunoașterii reciproce a frontierelor, România pretinde acceptarea acestei clauze, înainte de a acorda aceste drepturi.

Th. Meleșcanu a oferit omologului său documente din arhiva MAE, referitoare la revoluția maghiară din 1956 și implicațiile Bucureștiului în preluarea lui Imre Nagy.

pentru respectarea adevărului, nu se face referință la interzicerea timp de patru decenii și martiriul Bisericii Greco-catolice sau la prigoana prelaților și credincioșilor catolici, suptși de comuniști, sistematic, represivii. În schimb, a fost vorba de vizitele președintelui Iliescu, din februarie 1991 și din septembrie 1992.

Cu o lună înainte, în mai, Theodor Meleșcanu s-a deplasat la Roma pentru a ține discursuri la Papei, din partea președintelui Iliescu, invitația de a vizita, la rîndul său, România. Un comunicat, transmis la Radio București, exprima bucuria Sfîntului Părinte de a veni în România și ca păstor spiritual, interesat de noua Lege a cultelor în curs de elaborare. Imediat, deputatul partidului de guvernămînt, Petre Țurlea, l-a întrebat în parlament pe ministrul de externe cum de a putea să transmită invitația, fără a-l întrea, în prealabil, pe Patriarhul Teoctist. Așadar repetarea invitației, pe care i-a făcut-o noul ambasador în alocuțiunea sa din 8 iunie, era o pură ipocrizie, soarta vizitei fiind deja pecetluită pentru un timp nedeterminat.

A.C.

"PASUL DE LA CHILIA LUI DANIL SIHAISTRUL LA PEȘTERA LUI ȘANKARACHARIA, DIN HIMALAIA, ESTE FOARTE MIC"....

interviul cu prozatorul VASILE ANDRU

A.C. - *Prilejul care ne permite să stăm de vorba este Colocviul consacrat lui Ion Petru Culianu, intitulat Psyhanodia, ținut sub auspiciile Institutului de Limbi Orientale din Paris...*

V.A. - *Acesta a fost pretextul bucurii al venirii mele în Franța. Psyhanodia este titlul unei cărți a lui Culianu, și trimite la terapia prin cuvânt și prin exercițiul spiritual. Colocviul a fost o ocazie foarte bună pentru rostirea românească în problemele de istoria religiilor și de spiritualitate, izbîndă cu atît mai prețioasă cu cît ea s-a conturat de la sine pe parcursul lucrărilor, chiar cu concursul străinilor. A doua izbîndă a fost aceea că, într-o lume în care se vorbește tot mai mult de căutarea soluțiilor de salvare, soluția spirituală s-a arătat a fi pe primul loc al interesului.*

A.C. - *Pe primul loc pentru că erau specialiști în istoria religiilor. Nu știu dacă soluția spirituală are suficientă răspîndire, ca să treacă de cercurile specializate.*

V.A. - *Îndoiala ta e și o constatare realistă dar și o provocare la adresa indiferențelor de astăzi. Soluția spirituală este foarte puternică, chiar pentru cei care nu și-o asumă conștient. Se pare că selecția în următoarea etapă, care a și început dar se va contura mai precis în secolul care vine, va fi de ordin spiritual și psihologic, adică nu va mai fi la nivelul fizic și medical, unde omul a găsit mijloace de a păcăli moartea. Oamenii vor trebui să facă o reevaluare spirituală a ființei lor.*

A.C. - *Adică să renunțe la hipertrofierea unui singur component care este trupul, materia. Dar să revenim la colocviul care a reunit nume însemnate pentru istoria religiilor.*

V.A. - *Nume de prestigiu, mai ales universitari din Italia, Germania, Olanda, Japonia, SUA E important că s-a subliniat prezența românească. Alături de Grecia, care are o ortodoxie mare, și de Rusia, cu o mistică foarte puternică, România a fost pe nedrept umbrată, pentru că are și o teologie și o mistică subterană cu o continuitate neîntreruptă chiar și în acești ultimi 40 de ani. Acest colocviu a fost o ocazie bună pentru rectificarea acestei imagini: inițiatorii și secretarii colocviului - Ara și Dana Șişmanian, cu o formație umanistică și cu o adîncime spirituală notabilă - sunt de origine română, ca și reperatele congresului, Culianu și Eliade.*

Deschiderea a fost consacrată comemorării lui Culianu. Radu Popa și Ted Anton au venit cu niște rezultate de cercetare curentă legată de de moștenirea sa culturală și asasinarea sa. Nu s-a făcut însă un pas înainte în hășișul de ipoteze al dispariției lui Culianu, deși se înclină spre ipoteza politică, adică a unei represiuni subtile a puterii care moștenește comunismul și uneltele de tratare a opoziției. Am auzit și varianta unui context sentimental-erotic, dar cred că această ipoteză e lansată pentru ieftinirea cazului.

În zilele următoare, foarte interesantă a fost comunicarea lui Igor Reznikoff despre pregătirea sufletului pentru ascensiune și riturile muzicale legate de aceasta în diverse comunități spirituale de la Tibet pînă la Carpați, oferind și o minunată ilustrare, un concert la Biserica Română. De asemenea, expunerea prof. Giles

Quispel, din Olanda, un savant prestigios, unul din cei mai consistenți la colocviu, interesant pentru generațiile noi și ca stil, desuet azi, dar de o mare valoare morală. Lucrările care mai trebuie subliniate sunt cele ale lui Jean Haudry, Paris, Alexander Arguelles din Chicago. Lucrarea foarte savantă și grea a lui Ara Șişmanian s-a referit la dedublare, cădere, salvare în Veda și în Gnoză. Evident echipa românilor din exil, profesorii Poghirc-Nasta nu doar prin comunicări, dar printr-o prezență care, de fiecare dată, valoarea cît o comunicare prin completări, obiecții, argumentări și ilustrări suplimentare, din spațiul românesc la primul, din spațiul grecesc la cel de al doilea. Dacă s-a cules pe bandă tot ce au spus acești doi oameni ar fi o piesă de teatru filosofică.

Nu trec peste privirea de ansamblu fără sa amintesc excelența comunicare a lui Dragomir Costineanu despre Miorița și sacrificiul ritual, și cea a Danei Șişmanian. Printre reușite, se numără și lucrarea profesorului Moshe Idel, din Ierusalim, despre ascensiunea sufletului în hasidismul timpuriu, secolul 18. Dînsul a cunoscut hasidismul în punctul fierbinte care este regiunea Bacăului și pe care el o consideră locul, dacă nu de naștere, atunci de revitalizare a hasidismului, sub presiunea rezonantă și nu siluitoare a sufismului dinspre otomani. S-a născut întrebarea, pe care a pus-o C. Poghirc, dacă isihasmul, foarte activ în aceeași zonă de sutură între slavi și români, nu a avut și el o influență la impulsivitatea hasidismului. Idel spune că istoricește nu există o atestare însă, din punct de vedere al analizei, teza poate fi confirmată..

A.C. - *Ajungem astfel la isihasm. De la grecescul hesychia, "liniște lăuntrică". E "un meșteșug al liniștirii", cum spui. Dar înainte de toate, o întrebare lipsită de discreție: cum ai ajuns la practica spirituală ?*

V.A. - *Am avut norocul de a fi crescut într-un sat, lângă Rădăuți, în mediu tradițional. Părinții m-au antrenat de mic spre aceste valori, nu ca să scoata din mine un om sensibil la sacru, ci în mod natural fiindcă era modul lor de existență. Mă luau în călătorii rituale, în pelerinaje, cum se spune acum. Pasul de la a chilia lui Daniel Sihastru la peștera lui Șankarachia din Himalaia este foarte mic.*

A.C. - *Raportarea lăuntrică la sacru și-a sporit invulnerabilitatea sufletească în anii dictaturii?*

V.A. - *A fost salvatoare. M-a ferit de traume, de șocurile afective. Obstacolele te pot distruge, dar îți pot și activa forțele de supraregenerare. Trăiești într-o siguranță de sine ca și cum nu te ating foarte tare siluirile zilei.*

A.C. - *Ești unul dintre cei care au relansat isihasmul astăzi, în România...*

V.A. - *Prin tradiție, isihasmul s-a practicat numai în mediul monahal. Explozia lui în laicitate este întîlnită doar în România, și nu întîmplător. Curentul grecesc merge pe o asceza foarte dură, curentul rusesc merge pe o extremă pietistă. În curentul românesc, elementul principal ar fi măsura, care nu înseamnă concesie. Isihasmul românesc nu a avut ca ideal iluminarea, ci omul cu viața desăvîrșită. Astea sunt condițiile favorizante*

care fac ca, în acest spațiu, isihasmul să nu fie doar căutarea unui pisc uman, ci un demers de îmbunătățire a vieții. Am valorizat aceste premise favorabile și am avut inițiativa întemeierii unor grupuri de practică isihastă, care, ulterior s-au constituit într-un centru, "Oratio mentis", formulă care restrînge sfera prea vastă la învățarea, practicarea, răspîndirea unui instrument de lucru, a unei metode de obținere a stării isihaste.

A.C. - *Dar ce este "practica isihastă"?*

V.A. - *O practică foarte veche, al cărei început de cristalizare se plasează în secolul 4, în pustia ascetică din Egipt, în Țara Sfîntă, în Pămînturile Sinaiului. În secolul 6, Ioan Scăraru îi fixează regulile, care dau și una din metodele clasice ale lui "oratio mentis". Secolul 13-14 e o etapă de definitivare a școlii isihaste la Athos, în Țările Românești, în Rusia. Ortodoxia și-o face metodă constantă. Pentru catolicism, ea a fost secundară, pentru că s-a pus pe primul loc lecția divină, o metodă foarte bună pe care eu o folosesc. Nu fac nici o discriminare între catolicism și ortodoxie pentru că, pe tărîmul practicii, nu există nici o deosebire. La Conciliul II al Vaticanului, isihasmul devine, printr-un document, un bun al întregii creștinătăți.*

Astăzi, isihasmul este îmbrățișat cu entuziasm de tinerii care iubesc mai mult practica religioasă și mai puțin instituția religioasă. România este o țară cu o religiozitate foarte puternică. Într-o statistică făcută de americani, în 1991, țările cele mai religioase sunt: India (98% credincioși), locul doi Polonia (cu 97%), locul trei România (96%). Unii poate n-au decît un conformism religios, dar cîntarul singur este rostirea celui care își declară apartenența. La București sunt acum două grupe de lucru cu cca 200 de oameni stabili, plus participanții episodici cam 1000. În provincie sunt 6 centre cu 150 de persoane, plus episodicii. Unii sunt decepționați de instituția religioasă, de ierarhie. Dacă s-ar face o statistică a preoților ratați și a celor cu vocație, ultimii sunt foarte rari, iar ceilalți sigur ca decepționează.

Se învață în primul rînd disciplina minții, autocontrolul, purificarea de agitație, zgomot, dorințe, de toate obstacolele care ne împiedică să gîndim cu toată mintea. Învață deci un procedeu de concentrare, repliere senzorială, contemplare și meditație. Comunicarea cu isihasmul monahal este deplină, chiar prin regulile noastre, eu fiind în bune relații cu marii isihăști români - nume emblematice ca Teofil de la Sîmbăta, Arsenie Papacioc de la Techerghiol, Sofian de la Antim, părintele Cleopa de la Sihăstria, Ioanichie Bălan, de la Mînăstirea Neamțului, Calinic Caravan de Lainici.

Practica aceasta a fost comparată de unii cu yoga, o yoga creștină. Eu spun că e invers... Realitatea este că marile practici spirituale merg către o rădăcină comună, confesiunile ar fi tulpinile care cresc din această rădăcină iar experiența mistică este una singură. Ea are elemente din tehnicile de contemplare tradițională din spațiul oriental.

A.C. - *Există în ultima vreme o mare atracție pentru practicile orientale...*

V.A. - *Da, ele sunt însă uneori haotice sau hibride, pătrund tot felul de prelucrări yoghine care nu sunt de calitate, pot să destructureze*

personalitatea în loc s-o structureze. Prezența unui centru este deci binevenit și ca replică la invazia, ca în orice spațiu deschis, de unor propuneri de experiență mistică nesolide. Vin oamenii, nu toți validați de tradiție, care-și permit să mînuiască conștiințele altora, fie cu un beneficiu bănesc fie doar nevrotic, din plăcerea de a manipula. Un alt avantaj este că dă o metodă de disciplinare mentală și de sensibilizare religioasă aflînd că și noi, creștinii, avem o metodă de meditație. Să-ți dea cineva o metodă de meditație este o comoară: oamenii se tem astfel mai puțin de aceste vremuri haotice, se integrează mai bine în contextul de mare suferință al României contemporane.

Lucrul acesta a fost un pic ascuns de instituția religioasă, ca să-i apere puritatea, dar și pentru că biserica nu a fost bucuroasă de răspîndirea unei practici care îl face pe om autonom și-l pune direct în contact cu divinitatea, deci îl face de prisos pe intermediarul sacerdot. Non-practicianul stareț se uită cu ochi încruntați la practicianul călugăr din subordonarea lui și nu-l încurajează decît după ce a ajuns la notorietate și vine lumea la el ca la sfînt.

A.C. - Ai avut o comunicare despre practica isihastă și o alta despre ecori vedantine în preluarea creștinismului în India, unde ai petrecut, ca învățăcel, cîteva luni.

V.A. - Mi-a plăcut să urmăresc cum spiritualitățile dialoghează, cum pe un teren hinduist puternic creștinismul își găsește un climat. Creștinismul e a treia religie în India, valurile de creștinări, începînd cu Apostolul Toma, și apoi cu colonizarea, continuă și astăzi, cînd se botează multă lume, mai ales paria, care nu sunt primiți de vedantism. Religiiile se sprijină între ele, ideea de treime și Dumnezeu persoană cred că hindușii și-au elucidat-o cu ajutorul revelației creștine. Sunt obișnuit să văd asemănările și nu deosebiriile și cînd văd fărîmițări și fracționări simt că nu este important, ele sunt forme și forma nu este importantă.

A.C. - Dar prozatorul Vasile Andru mai scrie?

V.A. - Mai adus pe un teritoriu care îmi rămîne familiar. Deși practica spirituală îți rezolvă angoasele, traumele ontice din care se alimentează proza, nu înseamnă că scrisul dispare. Apare altă rostire care poate că ajută la rezolvarea temerilor cititorilor. Nu am abandonat scrisul. Devin chiar mai productiv, s-a petrecut o spontaneitate în lucru. Adică acum lucrurile se scriu fără mine.

A.C. - Care ar fi, îl întreb acum pe șeful secției de proză al Uniunii Scriitorilor, modificările pe care acești aproape 4 ani le-au adus în peisajul literar și receptarea lui, în condiția scriitorului?

V.A. - Acest titlu îmi amintește de primăvara speranțelor din 1990, de congresul scriitorilor, cînd Bucureștii și-a chemat exilații, cînd neconformiștii și disidenții primeau în fine stîmă colegilor. Atunci am văzut-o prima dată pe Monica Lovinescu care îmi recenzase, dîndu-mi curaj, romanul "Turnul", carte amendată de oficialități.

Acum însă nu mai sunt aceleași modalități ca altădată, cînd adunarea a 400 de prozatori era o formă a noastră de libertate. Acum ședințele nu mai sunt o soluție pentru a regla o

problema. Mulți dintre prozatorii ratați s-au apucat de politică, ceea ce e bine pentru literatură...

Uniunea Scriitorilor a început să fie o relictate care, încetul cu încetul, nu mai are acoperire, devenind o structură falimentară și financiar și organizatoric. A fost un reflex centralizator, care ne-a prins bine pentru ca inversul înseamnă dezarticulare culturală. Dar ea se desființează de la sine pentru ca centralismul a explodat. Dintr-un exces rigoristic, trăim acum sindromul de decompresare, care înseamna nelege, nu nelegiuire. Nu știu cum va arăta Uniunea. Poate că, din inerție, se vor perpetua forme - care trag după ele și avantajul de a fi un fel de sindicat, o expresie economică și administrativă proprie - dar ele trebuie redefinite.

În ce privește condiția scriitorului, ea se modifică. Cu timpul, nu vom mai avea literatură - adică un peisaj pestrîț, unde-și avea locul oricine, nu doar scriitorii de vocație. Din cei 15-20 de prozatori din generația mea, care au pornit promițător, au rămas 10 conturați în 1989. De atunci, din cei 10, unul s-a apucat de politică, altul de comerț. Poate e bine că acum se va sublinia o vocație autentică. Apoi, deschiderea către domenii inaccesibile pîna acum, face că beletristica nu se mai citește ca altădată. Scriitorul de roman a trecut într-un plan secundar. Eu cred că vor rezista doar două categorii de scriitori de ficțiune: geniile și canibalii. Scriitorul de geniu, pentru că are o rostire extraordinară, și canibalul care se impune prin defectele sale, prin modul de a-și face publicitate, de a atrage scandalos atenția.

Se creează condițiile apariției capodoperei. Noi avem cărți bune dar nu știu dacă, cu ce avem în prezent, putem avea pretenții la mai mult din partea culturii universale. A fi scriitor în Est este foarte dificil. Pe de-o parte apare

limpede, ca o notă realistă, zădărnicia de a rosti pentru foarte puțină lume și, în același timp, dificultatea de a rosti și pentru cei de dincolo de granițele țării. Aceste întrebări despre zădărnici și dificultate probabil că vor selecta foarte dur viitorii doi-trei oameni care vor face un pas mai înainte decît pîna acum.

A.C. - Nu ți se pare că prestigiul culturii e din ce în ce mai fragilizat?

V.A. - Cultura în Est încă este o realitate. Occidentul e incult, dar civilizată și paradoxul acesta mă surprinde optimist. Eu mă bucur să trăiesc între inculte și civilizate, cum în India întîlneam analfabeți spiritualizați, dovadă că există și alte resorturi care împlinesc ființa umană, nu numai cărturării. Dincolo de acest paradox luminos al Occidentului, în România există un depozit încă neepuzat de cultură. Pe lîngă premisa inițiatică - civilizația tradițională carpatică este inițiatică, transmisă prin coduri pîna în zilele noastre, deci este un depozit care ne ajută să fim și azi - am avut și cultura ca salvare a omului izolat, iar în prezent există cultura ca recuperare, cu sufletul la gură, a unor domenii altă dată interzise: literatura religioasă se publică în draci - nu se poate spune în îngeri - literatură memorialistică bună, literatura închisorilor, document formidabil de suflet și de viață care îți formează și cultura, nu numai că îți dă satisfacția de afla adevărul. Deci, cultural, încă ne aflăm în acumulare. Există nebunia tarabelor cu cărți, chiar dacă se spune că prețurile sunt prohibitive: o carte echivalează cu un kg. de roșii, dar în Franța nu cumperi o carte cu prețul unui kilogram de roșii! Deși zmintea comerțului i-a cuprins pe toți, cultura este poate unul din puținele spații unde la noi e bine, pentru că economic, financiar, organizatoric este suferință mare. E bine în deschiderea culturală și spirituală. Este și haz de necaz.

MISTERELE MORȚII LUI I. P. CULIANU

Pe 21 mai era asasinat profesorul I.P. Culianu și pîna astăzi crima nu a fost elucidată. De la bun început un important fascicol de prezumții s-au focalizat asupra Securității, deocheată prin atîtea fărădelegi. Personalitatea extrem de complexă a victimei putea permite însă și alte interpretări și piste polițienești, dispersînd astfel bănuielile în cele patru vînturi...

Un recent colocviu parizian, organizat la Institutul Național de Limbi și Civilizații Orientale, consacrat memoriei marelui savant român, dispărut în misterioase circumstanțe, a adus în lumină cîteva elemente, mai puțin cunoscute. Două din intervențiile prezentate au fost consacrate exclusiv acestui fapt, cea a lui Ted Anton, de la Universitatea De Paul din Chicago (*Omorul Profesorului Culianu*) și cea a lui Mircea N. Săbău, de la Universitatea din Chicago - citită de primul - (*I. P. Culianu și Sceptophilia*), ambele expunînd concis și clar tot ce se poate ști la ora actuală. Concluzii lor percutante le voi rezuma în continuare.

Ted Anton, coleg și prieten al victimei, are meritul de a fi devenit un "ziarist detectiv", urmărind pas cu pas ancheta poliției, precum și presa americană și românească.

Mai întii faptele: în ziua fatidică, după ce și-a terminat cursul de gnosticism la "Divinity School" de la Universitatea din Chicago, Culianu își ia corespondența, o cafea și urcă în biroul său; la ora 13, ca în fiecare zi, merge la wc; ucigașul intră în urma sa într-o cabină alăturată, de unde, trage cu mîna stîngă pe deasupra zidului despărțitor, cu precizie, de la 45 cm., un singur glonte, care străpunge victima dinspre ceafă spre o nară. Pistolul întrebunțat este de calibrul 25, neobișnuit în SUA; acest calibru este un standard în România, iar în SUA este procurat de la armurierii români. Împușcarea e opera unui profesionist deoarece n-a folosit un silențios (cum ar fi făcut-o cineva mai puțin sigur de precizia tirului său, necesitînd, eventual, un al doilea tir, riscînd să atragă atenția celor prezenți în clădire) - "pocnetul" unic auzit fiind pus pe seama unei țevi de eșapament.

Cîteva luni mai tîrziu, în urma altei crime, executate cu un pistol de același calibru, cumpărat de la un armurier român din Chicago, poliția din oraș arestează doi tineri români, dintre care unul a mărturisit

Dragomir COSTINEANU

Între 7-10 septembrie a avut loc un colocviu dedicat memoriei lui Ion Petru Culiianu, de la a cărui moarte tragică (21 mai 1991) s-au împlinit doi ani.

Inițiativa și întreaga muncă de organizare a colocviului a revenit lui Ara și Dana Șişmanian, din generația savantului dispărut, la al căror apel au răspuns colegi și prieteni români și străini din țară, din Italia și America, precum și foști profesori și colaboratori ai lui Culiianu. Institutul național de limbi și civilizații orientale (INALCO) a găzduit și sprijinit desfășurarea colocviului, prin dna Cathérine Durandin, profesor de limbă și civilizație românească.

Deschiderea a avut loc marți, 7 septembrie, printr-o ședință comemorativă în care un cuvânt de salut a fost adresat de președintele INALCO. Fostul coleg al lui I.P. Culiianu, Radu Popa (Fac. de Drept, Universitatea din New York) a evocat viața și creația acestuia, iar Ted Anton (Univ. De Paul, SUA) a prezentat datele cele mai recente privitoare la împrejurările morții lui. Doi colegi italieni - prof. Paolo Romanato și Giovanni Casadio au schițat - cel dintâi un excelent portret psihologic al celui dispărut, iar celălalt, o schiță a dezvoltării operei sale științifice.

În zilele următoare s-au desfășurat lucrările propriu-zise ale colocviului, în general în doua secții paralele. Numărul și amploarea comunicărilor, ca și dificila tematică de specialitate, fac imposibilă o prezentare chiar și aproximativă a conținutului. O parte importantă a lor s-a referit la ascensiunea sufletului în diferite culturi și epoci (în tradiția indoeuropeană, în India antică, în Saga islandeză, în Kabbala și în hasidismul timpuriu, în șiismul suvanit, la cathari, în creștinism și în folclorul românesc). Cîteva lucrări au fost dedicate isihasmului și relațiilor lui cu alte curente similare, raporturilor dintre Veda și Gnoză, dintre India și Ortodoxia siriacă, filosofia platonice și esoterismul creștin, ș.a.

Sub raportul reprezentării geografice, înafară de cei citați, au fost prezenți din țară V. Andru, L. Bordas, Gh. și A. Bîrlea, R. Bercea și P. Drogeanu, iar dintre românii din diaspora Mihai Nasta, Cicerone Poghir, Dragomir Costineanu, Liana Trușă. Din Franța au participat M. Bertrand, M.-E. Colin, prof. J. Haudry, dr. Denise Jourdan-Hemmerding, dr. Tara Michael, prof. Mohammad Ali Amir-Moezi, prof. Ph. Gignoux. Din Europa prof.

Gilles Quispel (Olanda), P. Panaiotis (Grecia), prof. Gilbert Pollet (Belgia), din Israel, Moshe Idel, de origine română. Au mai participat prof. Bruce Lincoln, Alexander Arguelles, prof. J.-P. Turner (SUA), L. Painchaud (Canada), Fr. Garcia Bazan (Argentina). S-au citit, de asemenea, comunicările trimise de persoane care n-au putut să vină: M. Sabău (SUA), Petru Creția și M. S. Rădulescu (România), Jan Heestermann (Olanda), Zwi Werblowsky (Israel).

În tot timpul lucrărilor a existat o expoziție a cărților lui I.P. Culiianu și a participanților la colocviu. În 8 septembrie (Sf. Maria), prof. Ivan Reznikoff (Paris) a ținut o conferință despre "Sunet, suflet și ascensiunea lui", ilustrată, în aceeași seară, cu un excelent repertoriu de cîntece creștine (sec. IV-IX), interpretate de el la Biserica Ortodoxă Română din Paris.

În încheierea colocviului s-a dat citire comunicării prof. Ugo Bianchi, de la Universitatea din Roma, îndrumătorul cel mai stăruitor al lui Culiianu. Pe tot parcursul lucrărilor s-au făcut frecvente referiri la lucrări și idei ale celui cărui i-a fost închinat colocviul, ca și la ale marelui său maestru, Mircea Eliade. Legați parcă și prin momentul și natura morții (o boală năpraznică la Mircea Eliade, după incendiul bibliotecii sale, o crima oribilă la I. P. Culiianu, amîndouă petrecute la Chicago) un fel de prevestire a propriului sfîrșit s-a manifestat la amîndoi: ultima carte a lui Mircea Eliade se cheamă *Briser le toit de la maison* (obiceiul de a face o spărtură în acoperiș pentru înălțarea sufletului), iar a lui Culiianu, *Out of this World*.

O dare de seamă detaliată despre conținutul lucrărilor colocviului, datorată lui A. și D. Șişmanian, va apărea într-un număr viitor al revistei "Connaissance des religions" (Paris). Se speră, de asemenea, să se realizeze publicarea integrală a lucrărilor.

Cicerone Poghir

**Primul
"SALON INTERNAȚIONAL
DE ARTĂ
CONTEMPORANĂ"
la SETE (îngă Montpellier)
Sale Tearbouriesh și
Théâtre de la Mer**

**10-12 octombrie 1993
participă:**

Ivan Fleissig (sculptură)
și, cu concursul Asociației France-
Roumanie Art (A.F.R.A.):
Ovidiu Avram (Cluj), pictură,
Costel Iacob (București), sculptură
Simona Nuțiu (Timișoara,
bursieră AFRA), pictură,
Zoe Pop (București, bursieră
AFRA), sculptură-colaj,
Gheorghe Rasovszky (București,
bursier AFRA), pictură, **Lie Stela**
(București, bursieră AFRA),
Sergiu Zancu (Paris), pictură.

**Leonard RACHITA &
Patrice LAMOTTE**
Exposant ses peintures
Centre Culturel de Garches
86 Grande Rue
9222380 Garches
tél. 47 41 39 32
30 septembre - 21 octobre
1993
de mardi à samedi de 10h à 18h

Radu Mihăilescu s-a exilat în 1980. După ce a absolvit Institutul de înalte studii cinematografice din Paris, a lucrat ca asistent de producție, co-regizor sau co-scenarist, printre alții cu regizori de talia unor Marco Ferreri sau Vilker Scodorff.

În 1992 este regizorul și și scenaristul filmului "Trahir", coproducție franco-română, premiat la Festivalul Internațional de film al Americilor, de la Montréal, 1993. Filmul a obținut, de asemenea, premiul orașului Montréal și premiul ecumenic pentru semnificațiile sale morale, iar actorul principal, Johan Leysen, a primit premiul de interpretare.

Într-un interviu publicat în "România liberă", Radu Mihăileanu mărturisea: "Îndepărtîndu-mă de vîltoarea cotidianului românesc am putut căpăta o oarecare luciditate. Ura și entuziasmul s-au mai potolit, dîndu-mi seama că realitatea era mult mai ambiguă, aparențele fiind înșelătoare, binele fiind de multe ori rău și vice-versa. Din punct de vedere dramaturgic și filosofic această ambiguitate reprezintă o comoară. Nu dîi întîmplare Ionescu si Cioran s-au născut în România".

CA ÎN CODRU...

În 23 septembrie, în Comitetul Director, Laurențiu Ulici, președintele interimar al Uniunii Scriitorilor, a prezentat un document al Direcției vămii din Chitila, din 21/1/1991: o confirmare a Ministerului Afacerilor Externe din Bonn, care atesta că donează Uniunii Scriitorilor din România o tipografie. Pentru instalarea acesteia și pentru salariile angajaților în 1991, Uniunea Scriitorilor a plătit 15 milioane de lei (care reprezintă astăzi 98 de milioane). Doar că tipografia n-a intrat nici o clipă în posesia Uniunii Scriitorilor, ci aparține "Fundației pentru promovarea literaturii germane", al cărei președinte este Mircea Dinescu, președinte și al Uniunii Scriitorilor... Mai mult, "editurile, revistele și membrii Uniunii Scriitorilor care au încercat să apeleze la serviciile tipografiei au fost siliți să renunțe datorită prețurilor exagerat de mari, precizează "22", sub titlul "Criză în conducerea Uniunii Scriitorilor". "La această oră U.S. nu mai susține nici o revistă literară și n-a mai plătit salariile funcționarilor de trei luni. Recent, în casierie s-au descoperit cca 2000 de dolari falși. De administrarea Uniunii Scriitorilor continuă să se ocupe aceeași funcționari incompetenți, corupți și cu epoleți (...)" și "ca o încununare a acestei politici, Mircea Dinescu l-a reinstalat ca director general pe Traian Iancu, autoritate a Securității decenii la rînd în Uniunea Scriitorilor", se scrie în încheierea articolului din "22".

Dînd o interpretare personal-lucrative zicătorii "codru frate cu românul", poetul "revoluției", șterpeleşte ca în codru...

că directorul unei companii românești de transport rutier, legat de Securitate, îi propusese un contract de 10.000 \$ în schimbul asasinării lui Culiuanu, dar că el ar fi refuzat - nu însă și colegul său care, stranie coincidență, e stângaci. Nici unul însă dintre ei n-a fost inculpat de uciderea lui Culiuanu.

Reacțiile oficiale românești au fost mai mult decât bizare, au fost ca niște auto-învinuiri! La o conferință de presă, la puțin timp după moartea lui Culiuanu, Ion Iliescu a ținut să disculpe SRI-ul de orice implicare în asasinarea "acestui profesor român", aducând drept dovadă declarația poliției americane care a scos din cauză orice serviciu român intern sau extern. Or, tocmai că poliția americană nu a făcut nici o declarație în acest caz, nici într-un sens, nici în altul. Pe 13 iunie 1991, Radio București Programul I în emisiunea "24 de ore" transmitea corespondența lui Mircea Podina despre ancheta asupra omorului:

1. "... din surse ale emigrației române am aflat recent că, în ultima perioadă, profesorul Culiuanu s-a interesat în mod deosebit de o serie de organizații secrete ale legionarilor din Statele Unite, printre care cei care se intitulează "Fiii lui Avram Iancu". De remarcă faptul că din casa profesorului, imediat după moartea acestuia, se pare, au dispărut dischetele de computer pe care erau înregistrate însemnările legate de cercetările întreprinse în acest domeniu." Aceasta organizație "Fiii lui Avram Iancu", pur și simplu nu există, în schimb, sub această semnătură primeau opoziții activi ai exilului amenințările cu moartea pe vremea lui Ceaușescu... De asemenea, se pare că au dispărut dischetele, dar se știe ce conțineau!

2. "O altă ipoteză privind motivele asasinării este aceea că profesorul Culiuanu a fost unul din principalii organizatori ai vizitei regelui Mihai la Universitatea din Chicago. Se avansează ideea că apropierea profesorului de fostul suveran și familia acestuia a putut deranja". "Deranja"? Pe cine? Unde? La București? La Chicago? "Ipoteza" de la Radio București rămâne în suspensie.

3. "În sfârșit, deosebit de interesante mi se par a fi informațiile pe care le prezintă în ultimul său număr "Lumea Liberă Românească", editată la New York, și care relevă, printre altele, că profesorul Culiuanu era logodit cu domnișoara Hikary Weissner (...) cu care urma să se căsătorească în august. De dragul acestui mariaj, profesorul a consimțit să treacă la iudaism, ceea ce, apreciază publicația amintită, ar fi putut însemna pentru criminal un paricid moral post mortem, împotriva părintelui spiritual (...) Mircea Eliade..." Doar că ziarul amintit nu apreciază că ar fi putut fi un paricid moral post mortem...

4. "Să mai adăugăm că cercetările sînt într-adevăr mult îngreunate de zvonuri și acuzații nefondate, fapt care a determinat FBI-ul să antreneze în eforturile de soluționare a cazului și un agent vorbitor de română". Multitudinea de zvonuri și acuzații nefondate, se reduceau, de fapt, la una singură, și anume cea vizînd Securitatea/SRI; celelalte acuzații (avînd în vizor ori pe legionari ori "cercurile anti-monarhiste") fiind făcute chiar în aceasta

corespondență radiofonică; plus o "scăpare": afirmînd despre una sau mai multe acuzații ca ar fi nefondate, asta presupune cunoașterea acuzației "fondate", deci a adevărului! Implicarea FBI-ului în anchetă era (pe 13 iunie 1991) o fabulație. FBI-ul a intrat și el pe fir, dar abia în ianuarie 1992, în urma unui articol publicat în "România Mare" (ziar necomandat, dar trimis gratuit și automat tuturor bibliotecilor precum și institutelor est-europene din America), articol de o neînchipuită abjecție, justificînd necesitatea uciderii lui Culiuanu, dar mai ales conținînd elemente care pot scăpa cititorului neavizat, dar care nu puteau fi cunoscute decât de anchetatori ori de făptaș(i), și care au convins FBI-ul să intervină. În urma anchetei personale a lui Ted Anton pentru a-l cunoaște pe autorul articolului, semnat Leonard Gavriliu (necunoscut la numărul de telefon indicat de C.V. Tudor), după o analiză amănunțită a sintaxei și semanticii folosite, acesta a ajuns la concluzia că, sub pseudonim, se ascunde însuși C.V. Tudor, ale cărui legături cu Securitatea sunt notorii.

5. "În sfârșit, concluzia care se impune (cui?) în acest stadiu al cercetărilor, concluzie ce a fost confirmată în mod categoric și de departamentul Poliției din Chicago, este aceea că nu poate fi vorba de nici un fel de implicare a serviciilor secrete române în acest nefericit caz" Poliția din Chicago nu a confirmat și nici nu a infirmat nimic - pur și simplu n-a declarat nimic. De unde provine această insistență obsedantă de a dezvinovăți Securitatea?... Evenimentele premergătoare crimei sunt la fel de tulburătoare: în urma articolului publicat în revista "22" din aprilie 1991, unde denunța, între altele, coliziunea dintre vechea extremă dreaptă românească și mai noua Securitate/SRI, Culiuanu a început să primească amenințări telefonice și scrise cu moartea din partea "legionarilor". Cu cîteva zile înaintea asasinării, el a comandat o nouă încuietorie la ușa biroului, iar cu exact trei zile înainte de a si asasinat, și-a anulat o călătorie în România.

Și un ultim element vărsat la acest sinistru "dosar": în septembrie 1989, cumnatul său, Dan Petrescu, intra în greva foamei în semn de protest față de posibila re alegere a lui Ceaușescu la al 14-lea Congres iar pe 9 octombrie dădea un interviu postului de radio Europa liberă și ziarului Libération, ceea ce a avut ca urmare consemnarea sa forțată la domiciliu. Culiuanu a făcut atunci să circule în Hyde Park o petiție internațională pentru eliberarea cumnatului său iar în 24 noiembrie, domiciliul său din Chicago era prădat. Dacă Ted Anton s-a preocupat de faptul de a întrezări cine și cum a fost îndeplinit acest josnic act, Mircea N. Sabău s-a interesat mai ales în a stabili ce anume a putut irita într-atît încît să justifice o asemenea "pedeapsă".

I.P. Culiuanu e cunoscut mai ales ca erudit în domeniul istoriei religiilor, filosofiei, istoriei și literaturii, scriitor el însuși, iar ca om, o ființă de absolută integritate morală: nu putea fi nici corupt, nici înșinat. Iar ceea ce i se putea "reproșa" nu putea fi altceva decât seria de articole publicate în "Lumea Liberă", sub genericul *Scoptophilia* (cuvînt grecesc căruia Culiuanu îi dăduse înțelesul de "plăcerea de a

ICONES PAYSANES SUR VERRE ROUMANIE UNESCO

1, Place Fontenoy 75007 Paris
du 4 au 24 octobre de 9h à 18h

Vlad Alexandre MICODIN Expose ses peintures

Club Léo Lagrange
tél. 46 27 77 46

77 rue Boursault 75017 Paris
27 septembre - 23 octobre 1993
du lundi au vendredi 16h-19h

observa"), în mare măsură de natură politică. Care ar fi, așa dar, "crimele" lui Culiuanu? Lăsînd la o parte articolele cu un caracter cultural sau polemic mai puțin pronunțat, să le amintim numai pe cele "tari".

În Filme de oroare din 23 iunie 1990, pleca de la filmul lui Spielberg *Gremlins 2*, comparîndu-l cu situația din România: dacă în film micii demoni sunt în final învinși de oameni ("pentru că în America totul se termină cu bine"), în România "sunt atît de pușini oameni veritabili și aceia sunt atît de vulnerabili încît pot fi ei înșiși exterminați. Singura lor salvare e să se găsească unii pe alții și să se organizeze". În "Dialog cu morții I, din iunie 1990, Culiuanu imaginează un dialog între Ceaușescu și Iliescu, primul felicitîndu-l pe al doilea pentru a-i fi aplicat cu atîta sîrguință învățăturile și de a fi izbutit atît de repede ceea ce lui îi luase mai mult timp. În partea a II-a a articolului imaginează visul comatos al unei studente, bestial lovite de mineri, în care îl întîlnește pe Dumnezeu care-i dezvăluie că singura salvare a românilor e trecerea la zoroastrism; la întrebarea fetei dacă ortodoxia nu e bună, Dumnezeu îi răspunde: "Ortodoxia poate fi bună, dar ortodoxii nu sunt buni, ei sunt proștii istoriei și chiar mai rău, sunt aliații dușmanului mei: Minciuna (...). Răul, Proștia și Minciuna constituie trinitatea protocronică aparînd-o pe cea nouă: Securitatea, Minerii, Guvernul." În articolul său din 11 august 1990, îi răspunde indirect lui Iliescu, care atacase într-una din luările sale de poziție pe refugiații români: "Unde erați voi cînd noi am suferit?", replicîndu-i cu dimensiunea tragică a exilului. Iar în Cea mai proastă inteligență I și II, explică de ce Securitatea, căreia i-a trebuit doar o jumătate de zi și un ordin de la KGB pentru a-l răsturna pe Ceaușescu, a menținut la putere 25 de ani acel regim, ruinînd țara printr-o supraveghere isterică a cetățenilor, serviciu care consuma bani dar nu producea nimic: pentru că e cel mai stupid serviciu de "inteligență" din lume.

Ca să închei, voi aminti doar prima frază cu care prof. Gilles Quispel și-a deschis orația, în ziua inaugurării colocviului: "Asasinarea lui I.P. Culiuanu demonstrează că mina lui Iliescu e foarte lungă. E un om periculos. Oare de ce românii n-au înțeles că e un om periculos?"

Dragomir COSTINEANU

CLUB D'ETUDES ROUMAINES - INALOCO

MICHEL KORNE

"Perspectives libérales en Roumanie 1993"

souvié d'un débat

23 octombrie, orele 15,

Les Salons de l'INALCO, 2, rue de Lille

■ În 22 septembrie, după anunțarea, cu o zi înainte, a dizolvării parlamentului de la Moscova, reacțiile oficiale ale Bucureștiului au debutat cu un comunicat timid al Ministerului de externe. Comunicatul guvernului a fost transmis la Radio abia la 14,52, urmat, la trei minute de cel al președinției, ceva mai ferm decât cele precedente.

Convenția Democrată și liderii partidelor din opoziție au dat comunicate hotărâte și prompte de susținere a lui Elțin.

"Poziția pe care PDSR (FDSN) trebuia s-o adopte a fost dezbătută mai mult decât aprins. S-au format două grupuri: unul condus de Adrian Năstase, favorabil unei atitudini tranșante pro-Elțin și altul, mobilizat de Ion Solcanu, Vasile Văcaru și Dan Marțian, partizanii unei atitudini moderate, care au avut și câștig de cauză..." (România Liberă)

Prudența comunicatelor puterii de la București, realizând performanța de a face piruete teoretice, fără afirmații clare, a atins ridicolul în discuțiile parlamentare. În Camera Deputaților, reprezentanții PSM, PUNR, PRM și PDSR refuzau formularea unui comunicat, pe care îl ceruseră reprezentanții opoziției, fiindcă "nu e normal să ne amestecăm în problemele Ruisiei". După îndelungi discuții, s-a pus la vot "dacă să se adopte ideea adoptării unei declarații" (Dan Marțian). Cum băncile puterii erau goale, a câștigat opoziția, dar n-a mai fost timp și pentru votarea unui text... În Senat, lucrurile s-au petrecut mai onorabil. Toți senatorii prezenți și-au exprimat sprijinul pentru

Elțin. Cu o singură excepție: prof. Ion Coja (PDAR) care a opinat, ca și "l'Humanité", că la Moscova e doar o luptă de "veleități personale".

Curioasă timiditate la parlamentarii majorității, când printre "apărătorii" lui Ruțkoi și Hazbulatov se aflau mercenari care luptaseră pe Nistru, în frunte cu Generalul Albert Makachov, care a condus în 3 octombrie atacul împotriva televiziunii din Moscova, soldat cu cel mai mare număr de victime...

■ Dar consensul s-a instalat, brusc, în parlamentul român, care a adoptat, în 23 septembrie, legea privind drepturile foștilor parlamentari. Între alte facilități, ei vor beneficia de călătorii gratuite pe căile ferate și aeriene, li se vor garanta locurile de muncă ocupate anterior mandatului parlamentar. Editorialul ziarului "Adevărul", care se referea la actul normativ adoptat de parlament, se intitula "Imoral".

■ Începând cu 20 septembrie în R. Moldova a fost introdusă moneda națională, leul moldovenesc. Echivalența ar fi de 1 USD = 2 lei mold.

■ La ședința consiliului șefilor de guverne din țările membre ale CSI, care s-a ținut la Moscova, în timpul tulburărilor provocate de agonia "ultimului soviet suprem", și unde s-a parafat statutul Tratatului de creare a unei uniuni economice, a participat și Moldova, în ciuda votului negativ al parlamentului de la Chișinău.

Convenția Democratică din România socotește că "gestul reprezintă o încălcare a principiilor democrației, o desconsiderare a instituțiilor democratice și este un evident pas spre o conducere autoritară, de forță..."

ASOCIAȚIA MONDIALĂ "PRO BASARABIA ȘI BUCOVINA"

invită membrii și simpatizanții ei din Franța la o ședință de redimensionare a activității Asociației cu următoarea ordine de zi:

1. Reîntregirea : teze și antiteze, conferință de Nicolae Lupan.

2. Alegerea unui Comitet de conducere al Filialei Franța
Ședința se ține la Paris, 38 A rue Ribéra, în ziua de 29 octombrie 1993, orele 18.

PELERINAJ LA MAUBEUGE

Bisericile Române din Paris (Ortodoxă și Greco-Catolică) și AFDPR - filiala Franța vă invită să luați parte la un pelerinaj la Maubeuge (în nordul Franței, lângă frontiera cu Belgia), unde dorm 80 de soldați români, căzuți în primul război mondial, ca aliați ai Franței. Cimitirul de la Maubeuge conține un careu cu 80 de cruci, cu nume românești, și un monument, cu stema regală în metal.

Pelerinajul are loc în 30 octombrie a.c. (când în Franța sunt trei zile libere, deoarece Ziua Morților, Toussaints, cade într-o luni). Plecarea cu autocarul, indiferent de vreme, la orele 8 dimineața din fața Bisericii Ortodoxe Române, 9, rue Jean de Beauvais (Metro Maubert-Mutualité). Revenirea în aceeași zi la orele 23. Pentru un drum dus-întors de 482 de km, costul unui bilet este de 100 de Fr.

Înscrierile la dl. Remus Radina, tel. 44 23 97 63, sau la Biserica Greco-Catolică.

DECESE

Nina Hârjeu, la Paris, în 30 septembrie; Dr. Untaru, la Sydney (Australia); George Vlădescu (Lausanne); prof. univ. dr; Constantin Beca; actrița Silvia Popovici (Teatrul Național din București); Apostol Bușulenga; Hanciu B. Nicolae; Ana Pătrașcu; Alexandra Ionescu Matiu; Victoria Leescu; Nicolae Crivineanu; Tot Ana; Doina Bucur; Filareta Munteanu (Constantinescu); Petre Gheciu; Stan Nicolae; Marian Stanciu; Maria Dociu; Aurora Gh. Bănculescu (n. Munoz); George Vlădescu; Eugenia Sachim; Pavel Constantin; ing. Constantin Tărnăuceanu; Pop Gavril; Rapișcă Aurelia; Graser Friderich; Angela Harles; Gheorghe Sandu; Despina Ciuhurezu; Arvatu Vasile; Lucia Dragomir; jud. Aurel petrescu; Maria Balaban; ing. Șerban Romica; Angela Marcovici; avocat Cătuneanu Ionel; Alecsandra Cristina Andriță; ing. Dan Vlanel; avocat Nicolae Stan; Florica dr. Constantinescu; Ana Balaban; Romulus Gheorghiu; Mircea Tudor Gheorghiu; Ința Zaharie; Cornelia (Lazăr) Buzura; Lucreția Harangea; Marin Mihăiță; prof. dr. doc. Ion Fișteag; ing. Dan Silviu Vlaheli; Maria Borangic (Teodorescu); Dumitru Foteșcu; ing. Alexandru Păduraru; Coloman Maioreanu; Ileana Crăciun; Tamara Lăcătuș; Pompiliu Feșeanu; Teodor Căpraru; col (r) Ctin. N. Rizescu; Gabi Troșca; Nicu N. Vasilescu; Ileana Mihăiță; Viorel Moldovan; Rodica Ileana Cuza; prof. univ. Vasile Izdrilă; Constanța Fendler; Constanța Ignat (Bassa); Mircea Tahu; Arvatu Vasile; dr. Bebe Enache; Pascu Pompiliu Virgiliu; Gheorghe Negroiu; Leonte Răutu.

Simbătă, 16 octombrie, 1993, la orele 15, va avea loc la Biserica Ortodoxă Română din Paris parastasul de un an de la plecarea din această lume a lui ANTON NICOLESCU.

TARIF D'ABONNEMENT ANNUEL

En Francs Français:

FRANCE FRF 250
EUROPE FRF 300

Par avion :

AMERIQUE
AMERIQUE DU NORD FRF350
ISRAEL
AMERIQUE DU SUD
ASIE FRF 450
AUSTRALIE

En d'autres monnaies, le tarif est majoré des frais bancaires d'encaissement comme suit.
DEM 100 - CHF 90 - GBP 35

USA 60 ou équivalent

USA 70 ou équivalent

125 Bureaux de la Colline - 92213 St-Cloud-France

Tel. (33-1) 46020540 Telefax (33-1) 46 02 14 37 - Tlx 633520 F

Commission Paritaire N° 65481 - CCP. : 11 341 71 A Paris

PEUT-ON AIDER LA RUSSIE ?

par Michel Korné

Les événements de Moscou ont suscité de nouvelles craintes en Occident où les hommes politiques et l'opinion publique se sont rangés au côté de Yeltsin. Cet appui n'a nullement découragé les adversaires du président russe qui semble l'emporter grâce au soutien d'une partie du KGB, et de l'armée, autour de Moscou. Le reste du KGB et de l'armée se trouve en province, peut être même la majeure partie des officiers de haut grade, étaient hésitants ou aux côtés des émeutiers.

Que Yeltsin soit vainqueur ou que le conflit ressurgisse en tournant à son désavantage, la question du maintien de l'unité de la fédération russe risque de se poser à terme. Le rôle des 88 régions autonomes sera renforcé à l'issue du conflit qui conduit implicitement à l'affaiblissement du pouvoir central. Quelle que soit la partie qui l'emporte, le KGB et l'armée resteront divisés. Même si les deux institutions disposent encore de pouvoirs considérables, elles sont démoralisées.

En Russie même, le prestige de l'armée s'émousse et l'opinion publique est de plus en plus hostile à l'uniforme. En outre, la situation économique de la Russie permet de moins en moins à subvenir aux besoins des deux institutions.

Même le rôle de garants de l'unité russe, qui constitue encore leur justification majeure, risque de ne pas être longtemps accepté par la population. L'intervention des troupes spéciales de l'OMO dans les ex-républiques soviétiques désarmées a pu étouffer momentanément certaines aspirations nationales, mais ce n'est pas pour autant que les peuples concernés y renonceront.

Yeltsin ou ses adversaires peuvent employer la force à Moscou mais ce n'est pas par la force qu'ils

pourront rétablir l'empire soviétique et les privations supplémentaires que cela imposera à la population risquent plutôt de faire éclater l'unité de la Russie.

□

L'Occident et particulièrement les USA, souhaitent le maintien de cette unité entre autre, par crainte qu'un morcellement de la Russie ne mette l'arsenal nucléaire à la portée de dirigeants locaux aux réactions imprévisibles. Ce raisonnement n'est pas sans faille. Le contrôle de l'armée sur l'armement nucléaire n'est pas une garantie. Un général velléitaire peut être aussi dangereux qu'un dirigeant politique extrémiste.

L'on retrouve ainsi, à l'égard de la Russie, la même attitude que celle de la diplomatie américaine et de l'OTAN lorsque la doctrine Sonnenfeld visait à maintenir l'empire Soviétique, pour ne pas risquer les conflits nationaux entre les Etats du pacte de Varsovie.

Le soutien de l'OTAN n'a pas plus sauvé l'URSS qu'il ne saurait sauver la fédération russe si l'opinion publique interne ne trouve pas des raisons valables au maintien de son unité.

Ces raisons ne seront ni militaires ni politiques, mais peuvent être d'ordre économique d'autant que les antagonismes ethniques sont moindres à l'intérieur de la fédération Russe qu'ils ne l'étaient entre les membres du Pacte de Varsovie ou les peuples de l'URSS.

En outre, le poids de l'élément russe est tel que sans une crise majeure, l'unité de la fédération ne devraient pas être mise en cause par ses citoyens. Les conditions de vie ne cessent toutefois d'empirer ce qui génère les tendances centrifuges dans les régions mieux nanties, de plus en plus réticentes à supporter le coût des régions démunies et du pouvoir central pléthorique.

Combien de temps le contribuable russe paiera-t-il l'entretien des quatre flottes de guerre, (Baltiques, Mer Noire, Atlantique et Pacifique), celui des armées russes cantonnées dans les

républiques non-russes de l'ex-URSS, ou encore le financement des régions excentriques telles les villes russophones du Dniestré dont les industries ne subsistent que grâce aux subventions du budget russe ?!...

Par leur agressivité et leur intolérance, les éléments les plus chauvins de l'armée, du KGB et de la population russe font un tort difficile à évaluer à l'unité de la fédération russe, sans parler des inimitiés qu'ils génèrent parmi leurs voisins. Aussi ne doit-on pas exclure le risque de voir l'état russe éclater en régions autonomes sinon indépendantes.

La politique occidentale à l'égard de la Russie, devrait en tenir compte et sans encourager ces tendances, pouvoir faire face à semblable hypothèse qui ne serait pas nécessairement des plus mauvaises.

□

Un état centralisé de 180 millions d'habitants qui s'étend de la Baltique au Pacifique présente des structures que l'on ne peut assouplir. Or pour se développer rapidement, la Russie a besoin d'une souplesse qu'elle ne peut acquérir que si elle est composée de régions autonomes ou d'états réellement fédéraux, comme les Etats-Unis d'Amérique et non pas dirigé par un pouvoir centralisé rigide et sclérosé. L'Allemagne de l'après guerre ne s'est-elle pas elle aussi développée sur des bases fédérales infiniment plus saines que ne l'avait fait à partir de 1932 l'Allemagne centralisée?!...

Pour contrôler l'usage des armes nucléaires, le monde peut trouver d'autres moyens que le maintien d'un état centralisé si ses propres citoyens finissent par ne plus en vouloir.

Ce n'est donc pas l'unité de la Russie ou de tous autres ex-états communistes, qui doit constituer la préoccupation de la diplomatie occidentale mais bien l'adoption par ces états d'institutions démocratiques et les moyens d'assurer le bien-être de leurs citoyens. Or, la

Suite page II →

démocratie comme le bien-être se heurtent à des obstacles que l'Occident peut aider à surmonter.

□

Il est manifeste depuis plusieurs années, que l'effondrement du communisme en 1989, n'a pas entraîné la disparition de l'ex-nomenklature comme force politique déterminante en Europe du Centre et de l'Est. Là où les ex-communistes avaient dû céder le pouvoir partiellement comme en Pologne, dans les Pays Baltes et en Moldavie, ils sont en train de revenir en force. En Roumanie, Bulgarie, dans l'ex-Yougoslavie et dans celles des républiques de l'ex-URSS, d'où ils n'avaient jamais été évincés, ce sont souvent les plus rétrogrades d'entre eux qui reprennent le pouvoir. Cela n'a rien d'étonnant. Après tous les changements brusques, l'histoire a connu un retour temporaire au passé.

En Russie, les tentatives de retour ont échoué parce qu'elles ont eu lieu par la violence. Elles auraient peut être mieux réussi par des moyens pacifiques.

Le fait que dans les autres états ex-communistes ce retour se fasse par l'entremise du vote universel, donc dans le respect de la démocratie est néanmoins un acquis.

Le retour pour décevant qu'il soit, comporte toutefois des avantages. L'alternance pacifique qu'il imprègne à la vie politique des anciens états totalitaires est des plus importante pour l'avenir de notre continent. Les inconvénients sont toutefois considérables. La dégradation désolante des conditions de vie génère des conditions sociales explosives comme dans l'ex-Yougoslavie et en Russie.

Dans toute l'Europe du Centre et de l'Est, à l'exception de la Hongrie et de la république Tchèque où l'érosion du communisme avait commencé il y a plusieurs décennies, le système étatiste était trop profondément enraciné dans l'esprit des gens pour qu'il puisse être remplacé en deux ou trois ans par l'économie de marché. Le retour au dirigisme, voire même aux méthodes totalitaires, n'a donc rien d'étonnant.

Il est probable que si ils n'avaient pas été totalement pris en charge, de manière fort coûteuse, mais oh combien efficace, par leurs compatriotes de l'Ouest, même les Allemands de l'Est ne se limiteraient pas de nos jours à manifester leur xénophobie agressive mais auraient été tentés de rappeler au pouvoir certains des cadres du régime que Honnecker leur avait infligé jusqu'au démantèlement du Mur de Berlin.

Si le retour au pouvoir des cadres communistes de seconde zone s'avère

inévitabile, leur maintien au pouvoir ne saurait être durable. Ils bénéficient encore du conservatisme des gens, de la crainte des licenciements liée à la réforme économique et surtout de l'absence de cadres économiques et politiques formés à l'économie de marché. Mais les idées évoluent vite et la corruption, les abus, voire le banditisme auquel le pouvoir a recouru pour se maintenir, sont en train d'exaspérer l'opinion publique.

Avec la conscience politique, les structures politiques actuellement figées vont nécessairement changer.

Il n'est, de ce fait, pas exclu que ceux des pays où l'emprise de l'ancienne nomenklature est encore la plus forte, tels la Roumanie et la Serbie, soient aussi ceux qui s'en débarrasseront le plus vite.

D'ailleurs, les bénéficiaires de l'actuel système qui ont réussi à s'adapter à l'économie de marché, sont en train d'abandonner le dirigisme économique centralisé et de rechercher les cadres politiques qui puissent faciliter leur intégration à l'Europe. Aussi faut-il s'attendre à ce que, dans deux, trois ou cinq ans, l'opinion publique d'une part et les impératifs économiques de l'autre, mettent un terme aux actuelles tentatives de restaurations.

□

Pendant 50 ans, l'Occident a eu une politique contradictoire à l'égard du communisme. Il a retardé dans le passé sa chute par des aides en milliards de dollars, alors même qu'il en accélérât l'effondrement, grâce à la libre circulation des hommes et des idées, à son avance technologique et au système de défense stratégique. A ce jour l'Occident se trouve à nouveau dans une situation contradictoire. L'aide aux populations de l'Europe du Centre et de l'Est est indispensable mais l'aide aux gouvernements de ces pays est inefficace, voir même nocive lorsqu'elle alimente la corruption et renforce de ce fait ceux qui sont les adversaires les plus acharnés de la libre entreprise.

Accorder l'aide occidentale aux entreprises privées ou privatisées des ex-états communistes ne résoudre pas non plus le problème. Les entreprises privées sont petites et même les rares entreprises privées ayant acquis une certaine importance n'ont pas l'expérience nécessaire pour répondre aux demandes d'un marché européen, ni même national. Quant aux entreprises d'Etat qui ont été privatisées, elles sont généralement dirigées de la même manière, parfois même par les mêmes personnes qu'avant 1989. En outre, faute d'investissements, la plupart se sont dégradées devenant encore moins compétitives qu'à l'époque du dirigisme étatique centralisé.

Pour pouvoir être efficace, l'aide

occidentale devrait être accordée pour sa plus grande part à des entreprises occidentales qui se chargent elles-mêmes à investir dans la construction d'usines mais aussi à effectuer des grands travaux d'infrastructure, d'urbanisme ou encore à rénover ou construire des hôpitaux, des écoles et au besoin même des logements.

Ces entreprises occidentales seront inévitablement amenées à utiliser la main-d'oeuvre et les moyens de production locaux, mais elles apporteront non seulement leur savoir faire mais également leur encadrement. Elles se porteront surtout garants du résultat, ce qui éliminerait les neuf dixièmes de l'actuelle gabegie et corruption.

□

Pour imposer une telle approche aux gouvernements des ex-états communistes, il est nécessaire que l'Occident élabore une nouvelle politique, agisse de concert et limite la portée des formules de non ingérence, trop souvent invoquées par les dictatures de droite comme de gauche. La mondialisation des marchés conduit de toutes les manières dans cette direction.

Dans la mesure où les accords du GATT seront adoptés, un pas énorme sera fait en direction du libre échange des marchandises. Ce pas entraînera nécessairement la liberté des entreprises à travailler dans les différents pays qui auront signé cette convention. Dans ce cas, le fait que l'Occident confie à ses propres entreprises les travaux qu'ils financeraient en Europe du Centre et de l'Est, n'aurait plus rien d'étonnant et serait accepté par l'opinion publique de cette partie du continent d'autant plus aisément que cela donnerait une garantie de réalisation dans des délais raisonnablement courts.

L'aide doit aussi être suffisante.

Nous-mêmes avons évalué les besoins des 400 millions d'Européens de l'Oder à Vladivostock à six mille milliards de dollars USA répartis sur dix ans, soit en moyenne 1500 dollars USA par personne et par an, une telle aide permettant à ces pays d'atteindre vers l'an 2005 le niveau moyen de la CEE (*Le Combat* 22/3/1993 N° 201).

Pour aider la Russie, une nouvelle politique occidentale ne saurait être conçue en fonction de tel ou tel dirigeant politique ou militaire. Elle doit l'être en fonction du peuple russe, qui sera le partenaire économique de l'Occident.

Une politique viable demande l'application à la Russie des mêmes principes que les états démocratiques appliquent dans leurs relations réciproques.